

Öğrenci Hemşirelerin Pozitif Ruh Sağlığı ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki The Relationship Between the Positive Mental Health and Personality Traits of Student Nurses

Merve FİLİZTEKİN¹, Leyla BAYSAN ARABACI²

¹ Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi ÖTM, İzmir, Türkiye

² İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ruh Sağlığı ve Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye.

Özet

Bu çalışma öğrenci hemşirelerin kişilik özellikleri ile pozitif ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek ve bunları etkileyen değişkenleri incelemek amacıyla yapılmıştır. Niceliksel türdeki çalışma tanımlayıcı-betimsel ve ilişkisel olarak tasarlanmıştır. Veriler, etik kurul onayı alındıktan sonra, 15 Ocak-15 Haziran 2019 tarihleri arasında, Türkiye'nin 43 farklı üniversitesinde hemşirelik lisans programına devam eden 361 öğrenci hemşireye elektronik posta yoluyla ya da yüzyüze ulaşılarak toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği ve Sosyotropi-Otonomi Ölçeği ile toplanan veriler, SPSS 22.0 programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizi, t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin %78,9'u kadın ve yaş ortalaması 20,91±1,77'dir. %85,0'inin sosyoekonomik durumunu orta düzey olarak algılayan öğrenci hemşirelerin %70,9'u Anadolu Lisesi mezunudur ve %78,7'si hemşirelik lisans eğitimini Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde sürdürmektedir. Araştırmanın genelini ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. %92,2'si fiziksel ve %96,4'ü ruhsal bir kronik hastalığı olmadığını belirtmiş ve genel sağlık durumlarına 10 üzerinden 7,56±1,78 puan vermiştir. Öğrenci hemşirelerin Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği toplam puan ortalaması, ortalama puanın altında, Sosyotropi-Otonomi Ölçeği için otonomi alt ölçek puan ortalamaları ortalamasının üzerinde bulunmuştur. Öğrenci hemşirelerin iki ölçeğe ait toplam ve tüm alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<0.05). Öğrencilerin bazı sosyo-demografik özelliklerinin pozitif ruh sağlığı ölçeği ve sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri üzerinde belirleyici olduğu saptanmıştır (p<0.05). Daha yüksek otonomik özelliklere sahip öğrencilerin pozitif ruh sağlığı özelliklerinin de daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Erkek, hemşirelik fakültesinde öğrenim gören ve kronik bir ruhsal hastalığa sahip öğrencilerin pozitif ruh sağlığı özellikleri diğer öğrencilerden daha olumsuz; fen lisesi mezunu ve lisans son sınıf öğrencilerinin sosyotropik özellikleri daha düşük bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi, ruh sağlığı, kişilik.

Abstract

This study was conducted to evaluate the relationship between the personality traits of student nurses and positive mental health, and to examine the variables that affect them. The quantitative type of study was designed as descriptive-descriptive and relational. The data were collected by e-mail or face-to-face contact with 361 nurses studying at 43 different universities in Turkey between 15 January and 15 June 2019, after the approval of the ethics committee. The data collected with the Personal Information Form, positive mental Health Scale, and Sociotropy-Autonomy Scale has been evaluated on the SPSS 22.0 program. Descriptive statistics, correlation analysis, t-test and analysis of variance were used in the evaluation of the data. 78.9% of the students are female and the mean age is 20.91±1.77. 70.9% of the student nurses who perceive the socioeconomic status of 85.0% as medium level are graduated from Anatolian High School and 78.7% of them continue their undergraduate education in the Faculty of Health Sciences. Second, third and fourth grade students formed the majority of the research. 92.2% stated that they did not have a physical and 96.4% mental chronic disease and gave their general health status a score of 7.56±1.78 out of 10. The mean score of the Positive Mental Health Scale of the student nurses was below the mean score, and the mean score of the autonomy subscale for the Sociotropy-

Autonomy Scale was above the mean It was determined that there was a statistically significant relationship between the total and all subscales mean scores of the two scales of the student nurses ($p<0.05$). It was determined that some socio-demographic characteristics of the students were determinative on the positive mental health scale and sociotropic-autonomic personality traits ($p<0.05$). It was determined that students with higher autonomic characteristics also had higher positive mental health characteristics. Positive mental health characteristics of male, nursing faculty and students with a chronic mental illness were more negative than other students; sociotropic characteristics of science high school graduates and senior undergraduate students were found to be lower.

Key Words: Mental health, nursing student, personality.

Atif için (how to cite): Filiztekin, M.,Baysan Arabacı, L. (2022). Öğrenci Hemşirelerin Pozitif Ruh Sağlığı ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2022;2(1), 395-412.

1. Giriş / Introduction

Postmodernizm ve psikolojideki çağdaş yaklaşımların ışığında, bireyin güçlü yönlerine ve iyilik haline önem veren yaklaşımlar daha ön plana çıkmaya başlamıştır. Sağlıklı gelişim ve kişinin güçlü yönlerine odaklanan pozitif psikoloji akımına olan ilgi her geçen gün daha da artmaktadır (Kararımak ve Sivis, 2008). Pozitif psikolojide önemle dikkat edilen bir konu kişisel iyi oluşturma. Kişisel iyi oluş, bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluşmakta, subjektif olarak hissedilen doyum ve olumlu ruh sağlığı olarak tanımlanmakta ve bireyin yaşamına yönelik değerlendirme ve yargıda bulunması anlamına gelmektedir (Avşaroğlu ve Sayar, 2017). İlk kez Martin Seligman tarafından tanımlanan pozitif psikoloji; insanların, grupların, kuruluşların en iyi şekilde işlevde bulunabilmeleri veya zenginleşmelerine katkı sağlayan süreç ve durumları araştırmaktadır (Gable ve Haidt, 2005).

Çevredeki ortak kalıp ve sosyal olaylara bağlı olarak, geçmiş, bugün ve gelecek sürecinde bir bütün olarak gelişen kişilik, çok yönlü ve karmaşık bir kavramdır. Bu nedenle birçok bilim dalı tarafından kendi alanlarına göre farklı biçimlerde tanımlanmıştır (Kıyak ve Ölçer, 2015). Yapılan tanımlamalarda, bireyin bedensel ve zihinsel yetilerinde görülen farklılıklar ve bu farklılıkların davranış ve düşünceye yansıyan ölçülebilir kısmı ortak noktayı oluşturmaktadır. Belirli bir zaman dilimi içerisinde süreklilik gösteren özellikleri içeren bu kişisel farklılıklar (Tomrukçu, 2008), bir duruma ilişkin verilen farklı tutum ve tepkileri de açıklamaktadır.

Literatürde, kişilik özelliklerinin ruh sağlığına pozitif ya da negatif doğrudan etkisi olduğu belirtilmektedir (Yüksel ve Karaca, 2017). Ancak, hemşirelerin kişilik özellikleri ile farklı birçok değişkenin (tükenmişlik, çatışma çözümü vb.) ilişkisini inceleyen çalışmalara karşın, pozitif ruh sağlığı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmalara rastlanmamıştır. Bu özden hareketle, bu çalışma hemşire adayları olan öğrenci hemşirelerin sahip olduğu kişilik özelliklerinin ruh sağlıklarına ilişkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonuçlarının, hemşirelik öğrencileri ile yapılan konuyla ilgili sınırlı literatüre katkı sağlayacağı, öğrenci hemşirelerin baskın olan kişilik özelliklerini ve pozitif ruh sağlığı düzeylerini ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, öğrencilerin pozitif ruh sağlığı üzerine etkili olan değişkenleri belirleyerek, pozitif ruh sağlığını geliştirmek amacıyla gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Tüm bunların yanı sıra, bu çalışma, hemşirelik bakımında kişisel özelliklerin ve pozitif psikolojinin öneminin anlaşılması ile birlikte var olan olumlu yönlerin fark

edilip geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalara da katkı sunacaktır.

2. Yöntem

Niceliksel türde, tanımlayıcı-betimsel ve ilişkisel olarak tasarlanan araştırma, 15 Ocak-15 Haziran 2019 tarihleri arasında yürütülmüştür. Türkiye'de 43 farklı üniversitenin hemşirelik lisans programına kayıtlı ve Öğrenci Hemşireler Derneği (ÖHDER) üyesi olan, elektronik posta yoluyla ya da yüz yüze iletişim kurulabilen ve araştırmaya katılma konusunda gönüllü olan 363 öğrenci hemşire ile yapılmıştır. Araştırmaya katılma konusunda gönüllü olan öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Anket formlarını doldurmayan iki öğrencinin anketleri çalışma kapsamına dahil edilmemiş ve araştırma verileri 361 anket üzerinden değerlendirilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin kişilik özellikleri ile pozitif ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek ve bu iki değişkeni etkileyen sosyo-demografik faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Soruları

1. Öğrenci hemşirelerin pozitif ruh sağlığı ile kişilik özellikleri arasında ilişki var mıdır?
2. Öğrenci hemşirelerin tanıtıcı özelliklerine göre Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) toplam ve alt ölçek puan ortalamaları farklı mıdır?
3. Öğrenci hemşirelerin tanıtıcı özelliklerine göre Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ) alt ölçek puan ortalamaları farklı mıdır?

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2019 yılı ocak ayı itibari ile ÖHDER üyesi 7000 hemşirelik lisans öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma örnekleminin hesaplaması için evreni bilinen örneklem hesaplama formülü kullanılarak minimum örneklem sayısı 147 olarak hesaplanmıştır. Olası kayıplar göz önünde bulundurularak ulaşılan 361 lisans öğrencisi hemşire araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması ve Veri Araçları

Veriler; Tanıtıcı Bilgi Formu, Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği ve Sosyotropi-Otonomi Ölçeği olmak üzere üç ölçme aracı ile toplanmıştır

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan form, katılımcıların cinsiyetini, yaşını, okuduğu okulu ve bölümünü, kaçınıcı sınıfta olduğunu, en son mezun olduğu okulu, sosyoekonomik durumunu, kiminle yaşadığını ve genel sağlık durumunu değerlendiren açık ve kapalı uçlu 11 sorudan oluşmaktadır.

Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ): Lluch (1999) tarafından pozitif ruh sağlığının kavramsal modelini tanımlamak ve pozitif ruh sağlığını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş; Teke ve Baysan Arabacı (2017) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek altı faktörden oluşmaktadır: (1) Kişisel memnuniyet; benlik saygısı, yaşamdan memnuniyet ve geleceğe iyimser bakma, (2) prososyal tutum; topluma aktif katılım, başkalarına yardımcı tutum ve farklı sosyal özellikleri kabul etme, (3)öz

denetim; stresle baş etme, stres ve anksiyeteye tolerans, duygusal denge, (4) özerklik; kendine güvenme, bağımsız olma ve bağımsız davranma, (5) problem çözme ve kendini gerçekleştirme; analitik düşünme, karar verebilme, esnek olma ve kişisel gelişim, (6) kişilerarası ilişki becerileri; kişilerarası ilişki kurabilme ve sürdürme, empati yapabilme, duygusal destek verebilme.

PRSÖ altı faktör içinde düzensiz bir şekilde dağılan 39 maddeden oluşmaktadır. Maddeler “her zaman ya da neredeyse her zaman”, “sık sık”, “bazen” “hiç ya da nadiren” olmak üzere “1” ile “4” arasında puanlanmaktadır. Ters puanlanan maddelerin de yer aldığı ölçekten alınacak puan aralığı 39-156’dır. Ölçeğin bir kesme puanı olmayıp, düşük puan pozitif ruh sağlığının olumlu olduğunu göstermektedir. Ölçek bütününe ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,92 olup bu örneklem grubu için 0,93 bulunmuştur.

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ): Beck ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek iki farklı kişilik özelliğini ölçmeye yönelik olarak oluşturulmuştur. Ölçekte insanlarla ilişkiye önem veren sosyotropik kişilik (bağımlı) ile başarıya, bağımsızlığa ve özgürlüğe önem veren otonomik kişilik (özerk) özelliklerini ölçmeye yönelik toplam 60 soru yer almaktadır. Bunlardan 30 soru Sosyotropi alt ölçeğini, diğer 30 soru ise Otonomi alt ölçeğini temsil etmektedir. Sosyotropi alt ölçeğini içeren 3 boyut bulunmaktadır. Bunlar; onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı ve başkalarını memnun etmedir. Otonomi alt ölçeğinde de üç boyut bulunmakta olup bunlar, kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanmadır. Ölçek beşli likert tipi bir ölçektir. Verilen yanıtlara göre her maddeye 0 ile 4 arasında puan verilir. Bir alt ölçekten (30 maddeden) alınabilecek en yüksek puan 120’dir. Bir alt ölçekten alınan yüksek puan, o boyuta ilişkin kişilik özelliğinin baskın olduğuna işaret etmektedir. (Savaşır ve Şahin 1997). Ölçeğin Türkçe uyarlamasında güvenirlik katsayıları Sosyotropi ve Otonomi için sırasıyla, 0,70 ve 0,81 olarak hesaplanmıştır (Şahin, Şahin ve Ulusoy, 1993). Bu örneklem grubu için Cronbach alpha katsayıları ise sırasıyla 0,86 ve 0,90 olarak bulunmuştur.

2.5. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için bir üniversitenin Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan 06.02.2019 tarih ve 77 sayı ile etik kurul onayı ve ölçme araçları için yazılı kullanım izni alınmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılma konusunda gönüllü olan öğrenci hemşirelere sorulara daha güvenilir cevaplar vermesi ve kendilerini rahat hissedebilmeleri için bilgilerin gizli kalacağı ve araştırma dışında herhangi bir yerde kullanılmayacağına dair açıklama yapılmıştır.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma veri toplama sürecinin, ÖHDER bilgi ağı üzerinden elektronik posta aracılığı ile yapılmış olması nedeniyle, araştırmaya katılım gösteren öğrenci hemşirelerin çoğunluğunu örgütlenme bilinci yüksek olan dernek üyesi gönüllü öğrencilerin oluşturması araştırmanın bir sınırlılığıdır.

2.7. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin analizinde, SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistikler (sayı-yüzde dağılımı); ölçek puan ortalamaları

arasındaki ilişkinin incelenmesinde pearson korelasyon analizi; parametrik dağılım gösteren değişkenlerin karşılaştırılmasında t testi, ANOVA varyans analizi ve değişkenler arasındaki ilişkinin nereden kaynaklandığını belirlemek amacıyla Bonferroni ileri analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi %95 güven aralığında $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Öğrencilerin %78,9'u kadın ve yaş ortalaması $20,91 \pm 1,77$ 'dir. %98,9'u bekâr, %41,3'ü yurttâ yaşayan öğrencilerin %85'i sosyoekonomik durumunu orta düzeyde algılamaktadır. Öğrenci hemşirelerin %70,9'u Anadolu Lisesi mezunu olup, %78,7'si araştırmanın yürütüldüğü sırada Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde ve %31,6'sı üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olduğunu belirtmiştir. Öğrenci hemşirelerin %92,2'si herhangi bir kronik fiziksel hastalığı ve %96,4'ü herhangi bir kronik ruhsal hastalığı olmadığını belirterek, genel sağlık durumlarına 10 üzerinden $7,56 \pm 1,78$ olarak puan vermişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik ve Öğrenim Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik ve Öğrenim Özellikleri	Sayı	%
Cinsiyet		
Erkek	76	21,1
Kadın	285	78,9
Yaş		
18-20 yaş	154	42,6
20-23 yaş	189	52,3
24 ve üzeri	18	5,1
Yaş Ort.: $X = 20,91 \pm 1,77$		
Medeni Durum		
Evli	4	1,1
Bekar	357	98,9
Birlikte Yaşadığı Kişiler		
Ailesiyle	129	35,7
Akrabasıyla	8	2,2
Arkadaşlarıyla	62	17,2
Yurttâ	149	41,3
Yalnız	9	2,5
Diğer	4	1,1

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik ve Öğrenim Özelliklerine Göre Dağılımı (devam)

Sosyoekonomik Durum		
Düşük	42	11,6
Orta	307	85,1
Yüksek	12	3,3
Mezun Olduğu Okul		
Sağlık Meslek Lisesi	24	6,6
Anadolu Lisesi	256	71,0
Fen Lisesi	9	2,5
Diğer	72	19,9
Öğrenim Gördüğü Okul		
Hemşirelik Fakültesi	65	18,0
Sağlık Bilimleri Fakültesi	284	78,7
Sağlık Yüksekokulu	12	3,3
Öğrenim Gördüğü Sınıf		
1. Sınıf	46	12,7
2. Sınıf	109	30,2
3. Sınıf	114	31,6
4. sınıf	92	25,5
Kronik Fiziksel Hastalık Durumu		
Var	28	7,8
Yok	333	92,2
Kronik Ruhsal Hastalık Durumu		
Var	13	3,6
Yok	348	96,4
Genel Sağlık Algısı Puan Ort.	X= 7,56 ± 1,78	
TOPLAM	361	100,0
* sayı-yüzde testi, %=Yüzde		

Öğrencilerin Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ)'nin kişilerarası ilişki becerileri alt ölçek puan ortalaması orta düzeyde, diğer alt ölçek ve toplam ölçek puan ortalamaları ortalamanın altında bulunmuştur. Öğrencilerin Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)'nin otonomi toplam ve alt ölçek puan ortalamaları ortalamanın üzerinde; sosyotropi toplam ve başkalarını memnun etme alt ölçek puan ortalamaları orta düzeyde, onaylanma kaygısı alt ölçek puan ortalaması ortalamanın altında ve ayrılık kaygısı alt ölçek puan ortalaması ortalamanın üzerinde bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) ve Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ) Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları

	Ölçek Toplam ve Alt Boyutları	X ± Ss	Alınan Min-Max	Ölçek Min-Max
Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ)	Toplam Puan	77,36 ± 17,04 ↓	41 - 122	39 – 156
	<i>Kişisel Memnuniyet (KM)</i>	14,40 ± 4,21 ↓	8 - 28	8 – 32
	<i>Prososyal Tutum (PT)</i>	8,27 ± 2,52 ↓	5 - 18	5 – 20
	<i>Özdenetim (ÖD)</i>	10,53 ± 2,73 ↓	5 - 18	5 – 20
	<i>Özerklik (Ö)</i>	9,66 ± 2,88 ↓	5 - 19	5 – 20
	<i>Problem Çözme ve Kendini Gerçekleştirme (PÇKG)</i>	17,01 ± 4,87 ↓	9 - 36	9 – 36
	<i>Kişilerarası İlişki Becerileri (KİB)</i>	17,49 ± 4,60 ≅	9 - 28	7 – 28
	<i>Sosyotropi</i>	61,22 ± 18,38 ≅	0 - 107	0 - 120
Sosyotropi Otonomi Ölçeği (SOÖ)	<i>Onaylanma Kaygısı (OK)</i>	18,48 ± 7,31 ↓	0 - 38	0 – 40
	<i>Ayrılık Kaygısı (AK)</i>	29,14 ± 9,24 ↑	0 - 50	0 – 52
	<i>Başkalarını Memnun Etme (BME)</i>	13,60 ± 4,48 ≅	0 - 25	0 – 28
	<i>Otonomi</i>	74,11 ± 20,03 ↑	0 - 118	0 - 120
	<i>Kişisel Başarı (KB)</i>	30,62 ± 8,89 ↑	0 - 48	0 – 48
	<i>Özgürlük (Ö)</i>	28,91 ± 8,39 ↑	0 - 48	0 – 48
	<i>Yalnızlıktan Hoşlanma (YH)</i>	14,58 ± 4,92 ↑	0 - 24	0 – 24

*t testi

X= Ortalama; Ss=Standart sapma; Min=Minimum; Max=Maximum

Öğrenci hemşirelerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile pozitif ruh sağlığı arasında bir ilişki olup olmadığını değerlendirmek amacıyla yapılan analizde, otonomi alt ölçeğinin toplam ve alt boyutlarına ait puan ortalamaları ile pozitif ruh sağlığı ölçeği toplam ve tüm alt ölçek puan ortalamaları arasında

istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<0,05$). Öğrenci hemşirelerin sosyotropik kişilik özelliği ile pozitif ruh sağlığı ölçeğinin prososyal tutum alt boyutu arasında negatif yönde; özerklik alt boyutu arasında ise pozitif yönde ($p<0,05$); onaylanma kaygısı ile kişisel memnuniyet, özdenetim, özerklik ve kişisel ilişki becerileri arasında pozitif yönde ($p<0,05$); ayrılık kaygısı ile prososyal tutum ve problem çözme ve kendini gerçekleştirme yetileri arasında negatif yönde ($p<0,05$) ve başkalarını memnun etme eğilimleri ile prososyal tutum arasında negatif yönde; özerklik arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrenci Hemşirelerin Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ) ve Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

ÖLÇEKLER VE ALT BOYUTLARI		Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ)							Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)							
		Toplam Puan	Kişisel Memnuniyet (KM)	Prososyal Tutum (PT)	Özdenetim (ÖD)	Özerklik (Ö)	Problem Çözme ve Kendini Gerçekleştirme (PÇKG)	Kişilerarası İlişki Becerileri (KİB)	Sosyotropi	Onaylanma Kaygısı (OK)	Ayrılık Kaygısı (AK)	Başkalarını Memnun Etme (BME)	Otonomi	Kişisel Başarı (KB)	Özgürlük(Ö)	Yalnızlıktan Hoşlanma (YH)
Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ)	Toplam Puan	r	1													
		p														
		N	361													
	Kişisel Memnuniyet (KM)	r	0,778**	1												
		p	0,000													
		N	361	361												
	Prososyal Tutum (PT)	r	0,724**	0,397**	1											
		p	0,000	0,000												
		N	361	361	361											
	Özdenetim (ÖD)	r	0,732**	0,430**	0,529**	1										
		p	0,000	0,000	0,000											
		N	361	361	361	361										
	Özerklik (Ö)	r	0,725**	0,700**	0,354**	0,417**	1									
		p	0,000	0,000	0,000	0,000										
		N	361	361	361	361	361									
Problem Çözme ve Kendini Gerçekleştirme (PÇKG)	r	0,812**	0,440**	0,623**	0,615**	0,398**	1									
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000										
	N	361	361	361	361	361	361									
Kişilerarası İlişki Becerileri (KİB)	r	0,846**	0,587**	0,76**	0,519**	0,553**	0,590**	1								
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000									
	N	361	361	361	361	361	361	361								

Tablo 3. Öğrenci Hemşirelerin Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ) ve Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (devam)

	ÖLÇEKLER VE ALT BOYUTLARI	Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ)							Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)								
		Toplam Puan	Kişisel Memnuniyet (KM)	Prososyal Tutum (PT)	Özdenetim (ÖD)	Özerklik (Ö)	Problem Çözme ve Kendini Gerçekleştirme (PÇKG)	Kişilerarası İlişki Becerileri (KİB)	Sosyotropi	Onaylanma Kaygısı (OK)	Ayrılık Kaygısı (AK)	Başkalarını Memnun Etme (BME)	Otonomi	Kişisel Başarı (KB)	Özgürlük (Ö)	Yalnızlıktan Hoşlanma (YH)	
Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)	Sosyotropi	r	0,060	0,103	-	0,088	0,229**	-0,036	0,049	1							
		p	0,253	0,050	0,141**	0,097	0,000	0,494	0,355								
		N	361	361	0,007 361	361	361	361	361	361							
	Onaylanma Kaygısı (OK)	r	0,242**	0,285**	0,015	0,165**	0,377**	0,090	0,196**	0,885**	1						
		p	0,000	0,000	0,770	0,002	0,000	0,088	0,000	0,000							
		N	361	361	361	361	361	361	361	361	361						
	Ayrılık Kaygısı (AK)	r	-0,109*	-0,053	-	-0,003	0,070	-0,165**	-0,093	0,911**	0,673**	1					
		p	0,039	0,314	0,236**	0,960	0,186	0,002	0,078	0,000	0,000						
		N	361	361	0,000 361	361	361	361	361	361	361	361					
	Başkalarını Memnun Etme (BME)	r	0,077	0,066	-0,119*	0,095	0,180**	0,045	0,072	0,777**	0,612**	0,577**	1				
		p	0,145	0,208	0,024	0,071	0,001	0,397	0,170	0,000	0,000	0,000					
		N	361	361	361	361	361	361	361	361	361	361	361				
	Otonomi	r	-	-0,228**	-	-	-	-0,406**	-0,260**	0,547**	0,383	0,556**	0,472**	1			
		p	0,372**	0,000	0,372**	0,255**	0,201**	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000				
		N	0,000 361	361	0,000 361	0,000 361	0,000 361	361	361	361	361	361	361	361			

Tablo 3. Öğrenci Hemşirelerin Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ) ve Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (devam)

	ÖLÇEKLER VE ALT BOYUTLARI	Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ)							Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)								
		Toplam Puan	Kişisel Memnuniyet (KM)	Prososyal Tutum (PT)	Özdenetim (ÖD)	Özerklik (Ö)	Problem Çözme ve Kendini Gerçekleştirme (PÇKG)	Kişilerarası İlişki Becerileri (KİB)	Sosyotropi	Onaylanma Kaygısı (OK)	Ayrılık Kaygısı (AK)	Başkalarını Memnun Etme (BME)	Otonomi	Kişisel Başarı (KB)	Özgürlük (Ö)	Yalnızlıktan Hoşlanma (YH)	
Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)	Kişisel Başarı (KB)	r	-	-0,310**	-	-	-	-0,455**	-0,338*	0,447**	0,259**	0,506**	0,370**	0,931**	1		
		p	0,450**	0,000	0,389**	0,281**	0,291**	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000			
		N	0,000	361	0,000	0,000	0,000	361	361	361	361	361	361	361	361		
			361		361	361	361										
	Özgürlük (Ö)	r	-	-0,142**	-	-	-0,106*	-0,293**	-0,148**	0,582**	0,431**	0,575**	0,495**	0,922**	0,771*	1	
		p	0,248**	0,007	0,296**	0,173**	0,044	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	*		
		N	0,000	361	0,000	0,001	361	361	361	361	361	361	361	361	0,000	361	
			361		361	361									361		
	Yalnızlıktan Hoşlanma (YH)	r	-	-0,124**	-	-	-0,111*	-0,329**	-0,196**	0,425**	0,355**	0,366**	0,409*	0,815**	0,666*	0,653**	1
		p	0,279**	0,018	0,306**	0,234**	0,035	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	*	0,000	
		N	0,000	361	0,000	0,000	361	361	361	361	361	361	361	361	0,000	361	361
			361		361	361									361		

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** Pearson korelasyon analizi

Öğrenci hemşirelerin cinsiyet, öğrenim görmekte olduğu okul ve kronik ruhsal hastalık tanısına sahip olma durumuna göre Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<0,05). Benzer biçimde, lisans öncesi en son mezun oldukları okul ile hali hazırda öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özellikleri toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<0,05) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrenci Hemşirelerin Sosyo-Demografik, Öğrenim Özellikleri ve Genel Sağlık Durumlarına Göre Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı

DEĞİŞKENLER	Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ)						
	Toplam Puan	Kişisel Memnuniyet (KM)	Prososyal Tutum (PT)	Özdenetim (ÖD)	Özerklik (Ö)	Problem Çözme ve Kendini Gerçekleştirme (PÇKG)	Kişilerarası İlişki Becerileri (KİB)
	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss
Cinsiyet							
Kadın	76,02 ± 16,39	14,11 ± 4,01	8,05 ± 2,38	10,44 ± 2,63	9,44 ± 2,82	16,72 ± 4,76	17,27 ± 4,55
Erkek	82,38 ± 18,53	15,51 ± 4,77	9,11 ± 2,85	10,88 ± 3,10	10,46 ± 2,97	18,09 ± 5,13	18,33 ± 4,73
	t=-2,722 p=0,008**	t=-2,359 p=0,020*	t=-2,967 p=0,004**	t=-1,256 p=0,210	t=-2,762 p=0,006**	t=-2,195 p=0,029*	t=-1,793 p=0,074
Öğrenim Gördüğü Okul							
Hemşirelik Fakültesi	82,75 ± 15,79	15,15 ± 4,34	8,92 ± 2,44	11,09 ± 2,83	10,48 ± 2,94	18,37 ± 5,20	18,74 ± 4,18
Sağlık Bilimleri Fakültesi	76,27 ± 16,94	14,25 ± 4,15	8,10 ± 2,50	10,47 ± 2,70	9,48 ± 2,86	16,75 ± 4,75	17,23 ± 4,63
Sağlık Yüksekokulu	73,91 ± 21,25	14,00 ± 5,01	8,75 ± 2,86	9,00 ± 2,41	9,42 ± 2,61	15,83 ± 4,86	16,92 ± 5,53
	F=4,154 p=0,016*	F=1,285 p=0,278	F=3,072 p=0,048*	F=3,369 p=0,036*	F=3,254 p=0,040*	F=3,342 p=0,036*	F=2,971 p=0,053
Kronik Ruhsal Hastalık Durumu							
Yok	76,83 ± 16,82	14,24 ± 4,09	8,22 ± 2,47	10,49 ± 2,72	9,60 ± 2,85	16,91 ± 4,81	17,38 ± 4,58
Var	91,54 ± 17,41	18,77 ± 5,12	9,69 ± 3,38	11,61 ± 3,04	11,23 ± 3,39	19,69 ± 5,92	20,54 ± 4,37
	t=-3,092 p=0,002**	t=-3,880 p=0,000**	t=-1,559 p=0,144	t=-1,457 p=0,146	t=-2,014 p=0,045*	t=-2,033 p=0,043*	t=-2,448 p=0,015*

Tablo 4. Öğrenci Hemşirelerin Sosyo-Demografik, Öğrenim Özellikleri ve Genel Sağlık Durumlarına Göre Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSO) Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

DEĞİŞKENLER	Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ)							
	Onaylanma Kaygısı (OK)	Ayrılık Kaygısı (AK)	Başkalarını Memnun Etme (BME)	Kişisel Başarı (KB)	Özgürlük (Ö)	Yalnızlıktan Hoşlanma (YH)	Sosyotropi	Otonomi
	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss	X ± Ss
Mezun Olduğu Okul								
Sağlık Meslek Lisesi	20,42 ± 7,10	31,54 ± 8,43	14,37 ± 4,16	34,46 ± 8,92	31,38 ± 7,70	16,13 ± 5,18	66,33 ± 17,65	81,96 ± 19,71
Anadolu Lisesi	18,83 ± 7,55	29,46 ± 9,52	13,91 ± 4,49	30,85 ± 8,68	29,11 ± 8,57	14,74 ± 4,89	62,20 ± 18,79	74,69 ± 19,91
Fen Lisesi	12,33 ± 8,89	27,56 ± 15,14	9,44 ± 5,05	29,44 ± 14,32	25,67 ± 12,30	11,56 ± 6,73	49,33 ± 25,95	66,67 ± 31,87
Diğer	17,37 ± 5,79	27,39 ± 7,28	12,72 ± 4,20	28,68 ± 8,53	28,91 ± 8,39	13,90 ± 4,55	57,49 ± 14,97	70,36 ± 18,10
	F=3,499 p=0,016*	F=1,598 p=0,189	F=4,265 p=0,006*	F=2,780 p=0,041*	F=1,629 p=0,182	F=2,491 p=0,060	F=3,164 p=0,025*	F=2,588 p=0,053
Öğrenim Gördüğü Sınıf								
1. Sınıf	19,76 ± 8,16	31,63 ± 8,16	14,52 ± 3,91	29,85 ± 8,50	29,41 ± 8,79	15,46 ± 5,66	65,91 ± 19,22	74,72 ± 20,23
2. Sınıf	18,99 ± 6,94	29,04 ± 8,98	13,12 ± 4,15	31,13 ± 8,83	29,30 ± 8,05	14,56 ± 4,53	61,15 ± 17,03	74,99 ± 18,88
3. Sınıf	19,01 ± 7,09	29,72 ± 9,01	14,27 ± 4,40	30,91 ± 8,58	28,90 ± 8,44	14,39 ± 4,71	63,00 ± 18,36	74,20 ± 19,91
4. Sınıf	16,60 ± 7,31	27,28 ± 9,49	12,86 ± 5,07	30,04 ± 8,60	28,18 ± 8,63	14,42 ± 5,27	56,74 ± 18,86	72,65 ± 21,61
	F=2,925 p=0,034*	F=2,538 p=0,056	F=2,797 p=0,040*	F=0,402 p=0,752	F=0,362 p=0,781	F=0,574 p=0,632	F=3,238 p=0,022*	F=0,246 p=0,864

*t testi ve Anova analizi, X=Ortalama, Ss=Standart sapma

4. Tartışma

Hemşirelik öğrencilerinin kişilik özellikleri ile pozitif ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek ve bu iki değişkeni etkileyen sosyo-demografik faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada büyük çoğunluğu kadın olan öğrenciler daha sıklıkla yurtda veya ailesiyle birlikte yaşamakta ve sosyoekonomik durumunu orta düzeyde algılamaktadır. Literatürde, pozitif ruh sağlığının sosyoekonomik durumdan etkilendiği, yüksek sosyoekonomik düzeyde olumlu yönde bir etkilenmeden söz edilmektedir (Kaya ve ark, 2006). Bu bilginin aksine, bu çalışmada, öğrenci hemşirelerin PRSÖ toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının sosyoekonomik düzeylerine göre değişmediği saptanmıştır ($p>0,05$). Öğrenci hemşirelerin büyük çoğunluğunun sosyoekonomik durumunu orta gelir düzeyinde algılamasının bu sonucun oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrenci hemşirelerin yarısından fazlası Anadolu Lisesi mezunu olup, araştırmanın yürütüldüğü sırada büyük çoğunluğu Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim görmektedir. Araştırmaya daha sıklıkla ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri katılım göstermiştir. Araştırmanın veri toplama sürecinin özellikle ÖHDER bilgi ağı üzerinden elektronik ile yapılmış olmasının bu sonucun oluşmasında etkisi olduğu düşünülmektedir. Lisans öğreniminde çok yeni olan birinci sınıf öğrencilerinin, mesleki örgütler ve örgütlenme konusunda henüz yeterli farkındalıkları olmaması nedeniyle, daha çok farkındalığı oluşan üst sınıf öğrencilerinin ÖHDER bilgi ağına kayıtlı olduğu ve bu durumun da araştırmaya katılımın daha çok üst sınıflardan olması sonucunu ortaya çıkardığı düşünülmektedir.

Bireylerin sahip oldukları kronik fiziksel ya da ruhsal hastalıklar kişinin pozitif ruh sağlığını etkilemektedir (Çam ve Engin, 2006). Bu bilgi ışığında, öğrenci hemşirelere herhangi bir kronik fiziksel ya da ruhsal hastalıkları olup olmadığı sorulmuş ve büyük çoğunluğu olmadığını ifade etmiştir. Aynı zamanda genel sağlık durumlarına 10 üzerinden yaklaşık 7,5 puan verdikleri ve bu bilgileri destekler nitelikte, pozitif ruh sağlığı puan ortalamalarının olumlu düzeyde olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle, öğrencilerin genel sağlık durumlarına ilişkin iç görüşleri olduğu, farkındalıklarının iyi düzeyde ve olumlu ruh sağlığına sahip oldukları söylenebilir.

Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) puan ortalamasına göre, öğrencilerin kişisel memnuniyetlerinin, prososyal tutumlarının, özdenetimlerinin özerk olma ve problem çözme-kendini gerçekleştirme yetilerinin yeterince iyi olduğu; kişilerarası ilişki becerilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sosyotropi-otonomi toplam ve alt ölçek puan ortalamalarına göre; öğrencilerin *ayrılık kaygıları* ortalamasının üzerinde olsa da *onaylanma ve başkalarını memnun etmeye* bağlı kaygılarının düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgu, karar alma ve bu kararlarını uygulama konusunda öğrencilerin bağımlı olmaktan ziyade özerk olma eğilimi içerisinde olduklarını göstermektedir. Nitekim, otonomi alt boyutundaki tüm alt ölçeklerden ortalamasının üzerinde puan almaları bu fikri destekler niteliktedir. Bu bulgu, öğrencilerin herhangi bir tedavi ya da bakım uygulamasında yalnız olarak ve özerk bir şekilde başarı odaklı girişimde bulunabileceklerini düşündürmektedir. Tüm bu bulgular doğrultusunda, geleceğin hemşire adayı olan öğrencilerde, sosyotropik özelliklerden ziyade otonomik özelliklerin daha hâkim olduğu söylenebilir. Kaya ve ark. (2006) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde etmiştir. Buna göre, hemşirelik lisans programlarında verilen mesleki eğitimin öğrencilerin otonom özelliklerini geliştirmede etkin olduğu ya da öğrencilerin yaş ortalamaları doğrultusunda buldukları Y-

Z kuşağına ait baskın kişilik özelliklerinin bu sonucun oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Hemşirelik mesleği, bir bireyin bakım sorumluluğunu almayı, bakım stratejisi belirlemeyi, yoğun bakım, acil servis gibi birçok çalışma ortamında karşılaşılan kritik durumlarda, bilinçli ve hızlı karar vermeyi, risk yönetimi yapabilmeyi gerektirir. Bu da hemşirelerin bağımsız bir şekilde belirlenen amaçlara ulaşmak için kararlı olması başka bir ifade ile otonomi sahibi olması ile mümkündür (Kaya ve ark., 2006; Çam ve Engin, 2006; Malak ve Üstün, 2011; Adams ve Miller, 2001; Wynd, 2003). Otonomi sahibi olma ayrıca, hemşireye kendini tanıma, sunduğu bakımdaki rolüne ilişkin farkındalık sahibi olmayı, amaçlı ve kontrollü bakım sunabilmeyi olanaklı kılar (Malak ve Üstün, 2011; Beck, Taylor ve Robbins, 2003). Bu bilgi ışığında, elde edilen bu bulguya göre, geleceğin hemşireleri olacak öğrencilerin daha ziyade otonomi sahibi olması umut vericidir.

Öğrencilerin sosyotropi eğilimleri arttıkça prososyal tutum eğilimleri artmakta, buna karşın özerk olma yetileri azalmaktadır. Öğrencilerin onaylanma kaygısı arttıkça kişisel memnuniyetlerinin, özdenetimlerinin, özerk olma ve kişilerarası ilişki becerilerinin başka bir ifade ile pozitif ruh sağlıklarının olumsuz etkilendiği görülmektedir. Öğrencilerin ayrılık kaygısı arttıkça, prososyal tutum eğilimleri ve ilginç bir şekilde problem çözme-kendini gerçekleştirme yetileri gelişmektedir. Olasılıkla, varoluşçu bir kaygı sonucunda öğrencilerin toplum içinde diğerleri ile birlikte olma ve onlarla yaşanan birliktelik durumunun sağladığı doyum, kendini gerçekleştirme ve problem çözme yetileri üzerinde olumlu etki yaratarak, pozitif ruh sağlıklarını olumlu yönde etkilemiştir. Öğrencilerin başkalarını memnun etme eğilimleri arttıkça prososyal tutum eğilimleri de artmakta, buna karşın özerk olma eğilimleri azalmaktadır. Bulgular bütüncül değerlendirildiğinde, onaylanma ve ayrılık kaygısı ve başkalarını memnun etme başka bir anlatımla sosyotropi eğilimi yüksek olan insanlar için, diğer insanlardan onay alma ve onlarla pozitif ilişki içinde olma oldukça önemlidir (Malak ve Üstün, 2011; Lynch, Robins ve Morse, 2003; Fresco et al., 2001). Bu bilgiye göre, sosyotropi eğilimi yüksek olan hemşirelerde prososyal tutumun yüksek olması buna karşın özerk olma eğiliminin düşük olması beklendik bir sonuçtur. Hatta yaşanan ayrılık kaygısına bağlı oluşan başkaları ile birlikte olma gereksiniminin problem çözme yetisi üzerindeki olumlu etkisi göz önünde bulundurulduğunda, hemşirelerin mesleki birlik ve bağlılığı, başkalarını kabul etme ve onlara yardım etme yetileri için otonomik özelliklerin yanı sıra sosyotropik özelliklere de sahip olmalarının gerekli ve önemli olduğu söylenebilir. Bunun aynı zamanda, mesleki profesyonelliği geliştirmeye de katkı sağlayacağı göz ardı edilmemelidir.

SOÖ otonomi alt boyutu ile PRSÖ toplam ve alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulgu, otonomik özelliği yüksek olan öğrencilerin, kişisel memnuniyetlerinin, prososyal tutumlarının, özdenetimlerinin, özerkliklerinin, problem çözme ve kendini gerçekleştirme yetilerinin ve kişilerarası ilişki becerilerinin de daha iyi olduğunu, başka bir anlatımla, ruh sağlıklarının olumlu/pozitif olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre, öğrenci hemşirelerin otonomik kişilik özellikleri pozitif ruh sağlığını geliştirmede olumlu yönde etki etmektedir.

Pozitif Ruh Sağlığı Ölçeği (PRSÖ) alt ve toplam ölçek puan ortalamaları üzerinde öğrenci hemşirelerin *cinsiyetlerinin, öğrenim görmekte oldukları hemşirelik lisans programının ve kronik bir ruhsal hastalığa sahip olma* durumunun etkili olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin, *kışisel memnuniyet, prososyal tutum, özerklik, problem çözme ve kendini gerçekleştirme yetileri* ile *pozitif ruh sağlığı özellikleri* kız

öğrencilerden daha olumsuz bulunmuştur. Aynı zamanda, Hemşirelik Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerin ve *kronik ruhsal bir hastalığı olan öğrencilerin prososyal tutum, özdenetim, özerklik, problem çözme ve kendini gerçekleştirme* yetileri de daha olumsuzdur. Ruhsal bozukluklar, bireylerin bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere birçok yetisinde ve yetkinliğinde kısıtlamalara neden olabilmektedir (Fresco ve ark, 2001). Bu nedenle, bu bulgu beklendik ve olağan bir sonuçtur.

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOÖ) alt ve toplam ölçek puan ortalamaları üzerinde öğrenci hemşirelerin öğrenim gördükleri lisans programı, mezun oldukları lise programı ve araştırmanın yürütüldüğü sırada öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin etkili olduğu görülmektedir. *Fen lisesi mezunu öğrenci hemşirelerin onaylanma kaygısı, başkalarını memnun etme, kişisel başarı eğilimleri ve sosyotropi kişilik özellikleri* diğer liselerden mezun olanlara göre daha düşük bulunmuştur. Benzer biçimde araştırmanın yürütüldüğü sırada halen dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrenci hemşirelerin *onaylanma kaygısı, başkalarını memnun etme eğilimleri ve sosyotropi kişilik* özellikler diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. Bu bulguda, daha çok problem çözme becerisini, analitik düşünme ve karar verme yetisini geliştirmeye odaklı fen lisesi mezunu öğrencilerin sosyotropi eğilimlerinin daha düşük olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bunun yanı sıra, fen lisesi mezunu öğrenciler de otonomik bir özellik olan kişisel başarı yetisinin de düşük olduğu yani kişisel başarı odaklı olmadıkları görülmektedir. Fen lisesinden mezun olan öğrencilerde olduğu gibi hemşirelik mesleki bilgi, beceri ve deneyiminin daha çok arttığı üst sınıf öğrencilerde de sosyotropik özelliklerin diğer sınıflara kıyasla azaldığı görülmektedir. Bu bulgulara göre, hemşirelik lisans eğitimi boyunca yıllar ilerledikçe, mesleki bilgi, beceri ve deneyim arttıkça öğrencilerin sosyotropi eğilimlerinin azaldığı, bireysel gelişimlerinin yanı sıra hemşirelik lisans eğitim programının bu yönde bir kazanım sağladığı söylenebilir. Bunların yanında öğrencilerin mezun oldukları programa göre kişilik özelliklerine yönelik puan ortalamaları ayrıntılı incelendiğinde, sağlık meslek lisesi mezunu öğrencilerin sosyotropik özelliklerinin diğer tüm program mezunlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Son yıllarda değişen hemşirelik anlayışı, hasta ya da sağlıklı bireyi bütüncül bir şekilde değerlendirmeyi, uygulamada daha çok sorumluluk almayı ve özerk olmayı gerekli kılmaktadır. Profesyonel bir meslek üyesi olma, sağlık bakımı vermenin yanı sıra araştırma yapma, teori geliştirme, mesleki örgütlere ve politik aktivitelere katılma gibi çok sayıda işlevi yerine getirmeyi gerektirmektedir (Öz, 2010; Taylan, Alan ve Kadioğlu, 2012, Karadağ ve Uçan, 2006; Görüş ve ark, 2014). Tüm bu nedenlerden dolayı, sosyotropik özellikleri daha baskın ve dolayısıyla pozitif ruh sağlığı daha olumsuz olan sağlık meslek lisesi programı mezunu öğrencilerin, sağlık hizmetlerinin kalitesi ve geleceği adına, doğrudan alanda hemşire olarak atanmak yerine hemşirelik lisans programlarından mezuniyetleri ısrarla desteklenmelidir.

5. Sonuç

Geleceğin hemşire adayı olan öğrenci hemşirelerin sahip olduğu kişilik özelliklerinin pozitif ruh sağlığı ile ilişkisini değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre; öğrenci hemşirelerde otonomik kişilik özelliklerinin daha baskın olduğu, otonomik kişilik eğiliminin pozitif ruh sağlığını anlamlı düzeyde etkilediği bulunmuştur. Bu bulgu, geleceğin aday hemşirelerinde pozitif ruh sağlığını geliştirmek için otonomik özelliklerinin ve ayrıca kişisel memnuniyet, prososyal tutum, özdenetim, özerklik, problem çözme ve kendini gerçekleştirme ve kişilerarası ilişki kurabilme

becerilerinin geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Ayrıca, öğrenci hemşirelerin kronik ruhsal bir hastalık tanısının olması, öğrenim görmekte olduğu lisans programı ve cinsiyet durumunun pozitif ruh sağlığı üzerinde belirleyici olduğu görülmüştür. Yine, öğrencilerin liseden mezun oldukları program türü ile halen öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin sosyotropi özellikleri üzerine etkili olduğu bulunmuştur. Buna göre, sağlık bakım hizmetlerini geliştirmek adına otonomi becerisi yüksek hemşire adayları için hemşirelik lisans programlarına giriş sınavlarında diğer sağlık alanlarında (tıp, eczacılık, diş hekimliği gibi) olduğu gibi başarı sırası barajının getirilmesi önerilir. Çalışma bulguları, pozitif ruh sağlığı ile kişilik özellikleri ile arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından dikkat çekici olup, bu konu üzerine yapılacak gelecek çalışmalara ışık tutacaktır.

Yazarların Katkısı

Çalışmanın tasarımı ve planlama MF, LBA; veri toplama MF, LBA; veri analizi MF, LBA; makale yazımı MF, LBA; gözden geçirme LBA.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça / References

- Adams, D., Miller, B.K. (2001). Professionalism in nursing behaviors of nurse practitioners. *Journal of Professional Nursing*, 17(4), 203-210. DOI: 10.1053/jpnu.2001.25913.
- Avşaroğlu, Z., Sayar, G. (2017). Bir Dönem Boyunca Verilen Pozitif Psikoloji Dersinin Öğrencilerin Mental İyi Oluş ve Kişisel İyi Oluşlarına Olan Etkisinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Beck, R., Taylor, C., Robbins, M. (2003). Missing home: Sociotropy and autonomy and their relationship to psychological distress and homesickness in college freshmen. *Anxiety, Stress, and Coping An International Journal*, 16(2), 155-166.
- Cam, O., Engin, E. (2006). Psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerde farkındalık eğitiminin bireysel performans standartlarına etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 7, 82-91.
- Fresco, D.F., Sampson, W.S., Craighead, L.W., Koons, A.N. (2001). The relationship of sociotropy and autonomy to symptoms of depression and anxiety. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 15(1), 17-31. DOI:10.1891/0889-8391.15.1.17.
- Gable, S.L., Haidt, J. (2005). What (And Why) is positive psychology? *Review of General Psychology*, 9(2), 103-110. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.9.2.103>
- Göriş, S., Kılıç, Z., Ceyhan, Ö., Şentürk, A. (2014). Hemşirelerin profesyonel değerleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi-Journal of Psychiatric Nursing*, 5(3), 137-142. Doi: 10.5505/phd.2014.74046.
- Karadağ, G., Uçan, Ö. (2006). Hemşirelik eğitimi ve kalite. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(4), 2-5.
- Kararımkak, Ö., Siviş, R. (2008). Modernizmden postmodernizme geçiş ve pozitif psikoloji. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30(3), 102-115.
- Kaya, N., Aştı, T., Acaroğlu, R., Kaya, H., Şendir, M. (2006). Hemşire öğrencilerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10 (3), 1-11.
- Kıyak, F. M., Ölçer, F. (2015). Lisans Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin ve Değerlerinin Bireysel Kariyer Planlaması Sürecine Etkisi: Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Hatay.
- Lynch, T.R., Robins, C.J., Morse, J.Q. (2003). Couple functioning in depression: The roles of sociotropy and autonomy. *Journal of Clinical Psychology*, 59(12), 93-103. doi: 10.1002/1097-4679(200101)57:1.

- Malak, B., Üstün, B. (2011). Hemşirelerin sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 18(2), 1–16.
- Öz, F. (2010). Sağlık Alanında Temel Kavramlar. Ankara: Mattek Matbaacılık Basım ve Yayıncılık, 38.
- Savaşır, İ., Şahin, N. H. (1997). Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şahin, N. H., Şahin, N., Ulusoy, M. (1993). Exploring the sociotropyautonomy dimensions in a sample of Turkish psychiatric inpatients. *Journal of Clinical Psychology*, 49, 751-763.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-4362.1993.tb02743.x>
- Taylan, S., Alan, S., Kadioğlu, S. (2012). Hemşirelik rolleri ve özerklik. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 14, 66-74.
- Teke, C., Baysan Arabacı, L. (2017). Pozitif Mental Sağlık Ölçeği'nin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirliği (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İzmir.
- Tomrukçu, B. (2008). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile İş Değerleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Wynd, C.A. (2003). Current factors contributing to professionalism in nursing. *Journal of Professional Nursing*, 19(5), 251-261. [https://doi.org/10.1016/S8755-7223\(03\)00104-2](https://doi.org/10.1016/S8755-7223(03)00104-2).
- Yüksel, E., Karaca, A. (2017). Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik Sendromunun Kişilik Özellikleri ile İlişkisi: Tunceli Örneği (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tunceli.